

ПРЕДМЕТНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ "АВТОСПРАВА"

В статті висвітлена постановка проблеми переметної підготовки майбутніх учителів технологій зі спеціалізацією "Автосправа". Встановлено, що дану підготовку необхідно розглядати як процес навчання студентів з дисциплін предметного блоку та дисциплін спеціалізації, а результатом навчання є готовність до реалізації професійної діяльності.

Ключові слова: предметна підготовка, майбутні учителі технологій зі спеціалізацією "Автосправа".

Постановка проблеми. В силу своєї професійної спрямованості сучасний вчитель технологій є керівником і організатором навчально-практичної діяльності дітей. Він зобов'язаний здійснювати підготовку своїх вихованців до роботи в нових умовах і, тим самим, сприяти їх соціальній адаптації. Однак, повільне реагування системи вищої освіти на значні соціально-економічні перетворення в суспільстві зумовило розрив між процесом підготовки спеціаліста та вимогами практики до нього. Як вважають провідні вчені, орієнтація вищої школи на сучасний і навіть випереджаючий рівень розвитку суспільно-виробничих відносин у підготовці фахівця можлива лише за умови вивчення цих вимог, через дослідження діяльності цього фахівця. Пошук вдосконалення професійної підготовки вчителя – проблема, актуальність якої обумовлена тенденцією посилення вимог до професійної діяльності фахівця.

Аналіз праць вчених. Різні аспекти професійної підготовки студентів – майбутніх учителів технологій відображені у працях М. Анісімова, В. Гетти, А. Грітченка, В. Гусева, Л. Даннік, О. Коберника, Ю. Ковбаси, В. Моштук, М. Пригодія, В. Сидоренка, Ю. Сілохіна, Н. Тверезовської, О. Торубари та ін. Дослідження в рамках цього напрямку особливо актуальні сьогодні, коли

підготовка студентів до професійної праці зазнає великих змін, зумовлених новими функціями фахівця в швидкозмінному житті суспільства.

Основний текст дослідження. Термін "підготовка" в словнику С. Ожегова трактується як "запас знань, отриманий ким-небудь". Підготовка – це навчання, в ході якого даються необхідні знання [8, с. 542].

Поняття "професійна підготовка" вчителя технологій охоплює широкий аспект, куди входять педагогічна підготовка, методична підготовка, психологічна підготовка, наукова підготовка, предметна підготовка, загальнотехнічна підготовка.

Аналіз наукових робіт з даної проблеми дозволяє зробити висновок, що предметна підготовка майбутнього вчителя технологій являє собою процес засвоєння студентами предметного змісту технологічної освіти і елементів методики викладання технологій в процесі вивчення спеціальних технічних дисциплін, а результат навчання характеризується певним рівнем розвитку особистості вчителя, рівнем сформованості загальнотехнічних знань, умінь, навичок.

Основними елементами предметної підготовки є: теоретична і практична підготовка студентів у процесі навчальних занять з дисциплін предметного блоку і всіх видів технологічної практики та позааудиторної роботи; формування у студентів системи загальнотехнічних знань і системи загальнотехнічних умінь; підготовка майбутніх вчителів до оволодіння методологією і методами педагогічної науки, дидактична підготовка до виховної роботи та суспільно-педагогічної діяльності.

Цілісність даної системи забезпечується функціональною залежністю окремих її частин. Кожен елемент системи є наслідком стану іншого елемента. Самостійне, ізольоване існування окремого елемента неможливе, а зміна однієї частини веде до зміни інших частин.

Теоретична підготовка йде паралельно з доповненням знань теорії під час технологічної практики. В результаті здійснюється комплексна підготовка студентів до викладацької, виховної, соціально-педагогічної та організаційно-

управлінської діяльності вчителя. В рамках цього процесу формується особистість самого вчителя, його професійний світогляд. Предметна підготовка володіє інтегративними властивостями, оскільки в ході її встановлюються тісні зв'язки з педагогічною підготовкою, взаємодія з науковою, психологічною, фізіологічною, методичною підготовкою; досягається єдність цілей і завдань всієї системи професійно-педагогічної підготовки – формується особистість вчителя.

Таким чином, ми підходимо до розуміння предметної підготовки, як до процесу навчання і його результату. Як процес навчання предметна підготовка – це оволодіння студентами системою технічних знань і формування на їх основі професійних умінь і навичок.

Початком підготовки до професії вчителя, як вважає К. Дурай-Новакова, слід вважати вироблення стану готовності до педагогічної діяльності [4, с. 6]. При такому підході процес підготовки до професійної діяльності протікає найбільш ефективно, теорія тісно пов'язується з практикою, викликаючи власну активність студента в навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ, коли з'являється можливість синтезувати освітні та професійні знання, вміння, навички, входити до професійних ролей.

В даний час поряд з природними, соціальними і технічними умовами діяльності виділяють також і технологічні, що відображають сукупність засобів і методів перетворювальної діяльності людини в системі понять науково-технічного знання. Вони разом з технічною сферою дають цілісне уявлення про загальну структуру світу, без якої технологічна діяльність не буде достатньо ефективною надалі в пізнанні та перетворенні навколишньої дійсності.

Основоположне місце в такій діяльності вчителя технологій, на думку П. Атутова, займає його предметна підготовка. Вона забезпечується, насамперед, засвоєнням загальноосвітніх і спеціальних знань. Цим пояснюється те, що технологія виступає парадигмою сучасної освіти, тобто метою і основним завданням її є підготовка учнів до перетворювальної діяльності з використанням наукових знань. Однак вони автоматично не забезпечують

розглянуту діяльність. Для цього потрібні спеціальні знання, вміння та засоби технологічного характеру. Вони обумовлені тим, що, поряд з традиційними предметно-орієнтованими технічними науками (машинознавство, електротехніка тощо) зараз розвиваються проблемно-орієнтовані комплексні науково-технічні та соціально-технічні дисципліни (ергономіка, інформатика, інженерна екологія, психологія праці та т. ін.) [3, с. 35]. Вони інтегрують підходи, синтезують знання різних наукових областей і входять в наукове забезпечення сучасної перетворювальної діяльності людей. Найбільш загальні і елементарні основи цієї великої галузі знань необхідні кожній освіченій людині (поряд зі знанням основ природничих та суспільних наук).

У навчальному процесі вищої школи дисципліни і види навчання групуються навколо предметів, що визначають спеціальність і тому розглядаються відносно тих вимог, які пред'являють ці предмети до всіх інших дисциплін даного навчального профілю. У свою чергу, зміст, обсяг, методи, і засоби вивчення профільних предметів виходять з цілей і завдань підготовки фахівця, його теоретичної та практичної кваліфікації. Залежно від спеціальності всі навчальні предмети поділяються на профільні та не профільні, які перебувають у змінних відносинах в залежності від ряду причин і умов. Зміна цих відносин закономірна, оскільки вона виражає їх взаємопов'язаний розвиток. У свою чергу, непрофільні дисципліни також діляться на два види по відношенню до спеціальних предметів: "вільні" і "пов'язані" дисципліни, що обумовлюється певними вимогами підготовки фахівця [1].

Недостатня розробленість теорії навчання у вищій школі негативно позначається на якості навчання майбутніх фахівців. У більшості випадків навчання їх відбувається, в основному, з інформаційної моделі, а перевірка якості здійснюється шляхом виявлення вміння відтворити отриману на заняттях інформацію. Це призводить до збільшення обов'язкового аудиторного навантаження і скорочення часу на самостійну роботу. Однією з причин цього є погане структурування навчальної інформації. Відсутня, також, науково обґрунтована система навчання прийомам пізнавальної діяльності, яка

дозволила б озброїти студентів методами і прийомами ефективної навчальної роботи у ВНЗ.

У зв'язку з цим оновлення змісту освіти включає ряд напрямків:

- посилення акценту в освітньому процесі на розвиток інтелектуального, морального і культурного потенціалу особистості;
- підвищення рівня фундаментальної підготовки в природничо-науковій та гуманітарній сферах освіти;
- інтеграція гуманітарної, природничо-наукової й технічної складових змісту вищої освіти;
- перехід від дисциплінарно-інформаційної до міждисциплінарної моделі формування змісту освіти, оволодіння методологією та інтелектуальними основами професійної діяльності [7, с. 32].

В умовах перегляду типів, рівнів і форм вищої освіти, розвитку мережі недержавних вищих навчальних закладів, держава встановлює єдині вимоги до напрямів навчання та освітніми рівнями через державні освітні стандарти, яким повинна відповідати підготовка у вищому навчальному закладі. Вимоги до підготовки вчителя технологій складаються з дисциплін загальнокультурної, психолого-педагогічної та предметної підготовки. Відповідно до державного стандарту вищої професійної освіти при п'ятирічному терміні підготовки на предметну підготовку відводиться близько 50 % від усього навчального часу, який становить 10800 год.

Випускник, який отримав кваліфікацію вчителя технологій, повинен бути готовим здійснювати навчання і виховання учнів з урахуванням специфіки навчального предмета; сприяти соціалізації, формуванню загальної культури особистості, усвідомленому вибору професії та освітніх програм; використовувати різноманітні прийоми, методи і засоби навчання; забезпечувати рівень підготовки учнів, який відповідає вимогам Державного освітнього стандарту; усвідомлювати необхідність дотримання прав і свобод учнів, передбачених Законом України "Про освіту"; систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію, бути готовим брати участь у діяльності

методичних об'єднань та в інших формах методичної роботи, здійснювати зв'язок з батьками (особами, які їх замінюють) виконувати правила і норми охорони праці, техніки безпеки та протипожежного захисту, забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньому процесі [5].

Аналіз навчального плану за спеціальністю "Технології" зі спеціалізацією "Автосправа" дозволяє констатувати, що збільшується кількість годин, які відводяться на вивчення дисциплін предметної підготовки і дисциплін спеціалізації та обумовлюють збільшення обсягу одержуваної інформації з різних галузей науки і техніки, що має велике значення для майбутнього вчителя в його подальшій професійній діяльності.

Розглядаючи діяльність вчителя технологій, і його предметну підготовку ми вважаємо, що необхідно проаналізувати зміст освітньої галузі, яку йому доведеться вести в середній школі. Розробка програми освітньої галузі "Технології" обумовлена тим, що світовий розвиток техніки, в звичному понятті, досяг деякого рівня, який вимагає трансформації його якісної сторони. Тому на сучасному етапі постає завдання розвитку технологічної грамотності, технологічної культури людини і суспільства.

Розвиток техніки і технологічного впливу на навколишнє середовище наближається до критичної позначки. За останні тридцять років відбувся величезний стрибок у розвитку науки і техніки. Швидкість відкриття нових явищ та їх впровадження в повсякденну практику постійно збільшується. Подальший розвиток людства немислимий без використання техніки, але це має супроводжуватися розвитком технологічної культури, тобто культурою розробки і застосування техніки.

Змінилася і сутність поняття "технології". Раніше воно визначалося як "наука чи сукупність відомостей про різні фізичні (зокрема, механічні), хімічні та інші способи обробки (або переробки) сировини, напівфабрикатів, виробів; також самі процеси такої обробки – технологічні процеси, при яких відбувається якісна зміна оброблюваного об'єкта" [6].

В даний час поняття "технології" виросло з рамок чисто "технічного" визначення. Розробники освітньої галузі "Технології" представляють її як науку про перетворення й використання матерії, енергії та інформації в інтересах і за планом людини [9].

Введення цієї області в навчальний процес середньої загальноосвітньої школи дозволяє молоді набувати загальнотрудових і спеціальних знань та вмінь і забезпечувати інтелектуальний, фізичний, етичний та естетичний розвиток учнів, їх адаптацію до сучасних соціально-економічних умов.

Головною метою освітньої галузі є підготовка учнів до самостійного трудового життя. Для цього в предмет включені розділи, що охоплюють базові, найбільш поширені і перспективні технології та методика, що передбачає творчий розвиток учнів у рамках системи проектів під керівництвом підготовлених вчителів за наявності необхідної навчально-матеріальної бази. Все це покликане забезпечити отримання молоддю загальнотрудових і частково спеціальних знань та вмінь, забезпечити їх інтелектуальний, фізичний, естетичний розвиток, адаптацію до сучасних соціально-економічних умов. Дані цілі можуть бути досягнуті, якщо необхідна увага буде приділена політехнічному, економічному та екологічному аспектам діяльності, якісному виконанню робіт і готовності до самоосвіти, відновленню та збереженню традицій та загальнолюдських цінностей.

У програмі зазначено, що реалізація цілей засобами предмета передбачає формування в учнів якостей творчо мислячої і легко адаптуємої особистості, що необхідно для діяльності; вміння знаходити і використовувати необхідну інформацію; висувати ідеї вирішення виникаючих завдань, включаючи розробку конструкцій і вибір технологій; планувати, організовувати і виконувати роботу; оцінювати результати етапів роботи, коригувати свою діяльність і виявляти умови реалізації продуктів діяльності; формувати знання учнів про засоби і шляхи перетворення матеріалів, енергії та інформації в кінцевий споживчий продукт або послуги, що поєднуються з розвитком

різнобічних якостей особистості та здатності до професійної адаптації в швидкозмінних соціально-економічних умовах.

Зміст освітньої галузі "Технології" розділений на дві частини – це базовий інваріантний курс (куди входять основні розділи) і додаткові варіативні курси допрофесійної і професійної підготовки. Одним з додаткових курсів є курс "Будова автомобіля".

Це пов'язано з тим, що протягом останнього десятиліття наша країна переживає справжній автомобільний бум. Транспорт – одна зі сфер виробництва, яку часто називають транспортною промисловістю, або четвертою сферою матеріального виробництва поряд з добувною, обробною промисловістю й землеробством. Здійснюючи перевезення усередині підприємств, між ними, з одного району в інший, між країнами, транспорт створює значний вплив на розподіл товарів і масштаби суспільного виробництва, темпи його зростання [10].

Все більше учнівської молоді проявляє інтерес до автомобільного транспорту, автомобілебудування, автосервісу. А це показує, що є необхідність у здійсненні підготовки вчителів технологій зі спеціалізацією "Автосправа".

Таким чином, можна констатувати, що предметна підготовка майбутніх вчителів технологій повинна бути спрямована на процес оволодіння студентами системи технічних знань, умінь і навичок, на їх реалізацію у майбутній професійній діяльності.

Використані джерела

1. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С.И. Архангельский. – М.: Высш. шк., 1980. – 368 с.
2. Грітченко А.Г. Методичні аспекти підготовки вчителя до навчання учнів системі знань сучасного аграрного виробництва / А.Г. Грітченко // Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки. – Черкаси, 2008. – Вип. 119. – С. 12-17.
3. Дидактика технологического образования: Кн. для учителя: В 2 ч. / Под ред. П.Р. Атутова. – М.: ИОСО РАО, 1998. – Ч. 2. – 176 с.

4. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. дис... д-ра пед. наук / К.М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 40 с.
5. Закон України "Про освіту" №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.osvita.org.ua/pravo/law_00](http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00). – Назва з екрану.
6. Методика обучения учащихся технологии: Кн. для учителя / Под ред. В.Д. Симоненко. – Брянск-Ишим: НМЦ "Технология", 1998. – 296 с.
7. Мигаль В.И. Региональная модель профессионального образования / В.И. Мигаль, И.П. Смирнов. – М.: Академия профессионального образования Издательский дом Ореол-Лайн, 1998. – 88 с.
8. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М.: Рус. яз., 1990. – 921 с.
9. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / Под ред. С.Я. Батышева – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Ассоциация "Профессиональное образование", 1999. – 904 с.
10. Тростянецкий Б.Л. Автомобильные перевозки. Задачник: Учеб. пособие для автотрансп. техникумов / Б.Л. Тростянецкий. – М.: Транспорт, 1988. – 238 с.

N. Bondar., A. Kolyada

**FUTURE TEACHERS' OF TECHNOLOGY WITH SPECIALIZATION
"AVTOSPRAVA" SUBJECT PREPARATION**

The problem statement of future teachers' of technology with specialization "Avtosprava" subject preparation is clarified in the article. Established that this training should be seen as a process of student learning in the disciplines of subject preparation and specialization block, and the result of learning is the willingness to implement the professional activity.

Keywords: subject preparation, future teachers of technology with specialization "Avtosprava".